

Sammanfattning av Europadomstolens dom den 14 juni 2011 i målet Osman mot Danmark, nr 38058/09

En ung somalisk flicka som var bosatt i Danmark tillsammans med sin familj skickades mot sin vilja utomlands för att under två år ta hand om sin farmor. Till följd av utlandsvistelsen förlorade hon sitt uppehållstillstånd och vägrades p.g.a. en lagändring under tiden för hennes bortavaro ett förnyat tillstånd. Tillräcklig hänsyn togs inte till hennes intressen och hennes rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv. En rimlig avvägning företogs inte mellan flickans och statens intressen. Det skedde därför en kränkning av artikel 8.

Bakgrund

Sökanden i målet, O, är en somalisk kvinna, född 1987, som från sju års ålder var bosatt i Danmark tillsammans med sina föräldrar och syskon. När O var femton skickades hon emellertid mot sin vilja till ett kenyanskt flyktingläger av sin far för att där ta hand om sin farmor. Två år senare, när hon var 17 år och fortfarande omyndig, ansökte O om att återförenas med sin familj i Danmark. Danska myndigheter fann att O:s uppehållstillstånd hade förfallit, eftersom hon varit borta från Danmark under mer än tolv månader i följd. Till följd av en ändring i dansk lagstiftning kunde endast barn under 15 år ansöka om familjeåterförening varför O inte heller var berättigad till ett nytt uppehållstillstånd. Den nya lagstiftningen syftade till att förhindra att ungdomar återsändes till sina ursprungsländer för att där få en mer traditionell uppfostran. Danska myndigheter bedömde vidare att det inte heller fanns några särskilda omständigheter som möjliggjorde att bevilja O uppehållstillstånd. Beslutet att vägra henne uppehållstillstånd vann laga kraft den 19 januari 2008, efter att O blivit myndig.

Parternas huvudsakliga inställning i Europadomstolen

O anförde bl.a. följande. – Danska myndigheters beslut att vägra henne uppehållstillstånd är oproportionerligt i förhållande till det eftersträlvade syftet. Hon är uppvuxen i Danmark, pratar språket, har gått i skola där och har sin familj i landet. Mot denna bakgrund är Danmark det enda land i vilket hon kan utveckla delar av sin personlighet och relationer med andra som är avgörande för hennes privatliv. Danska myndigheter har vidare totalt bortsett från hur hon mot sin vilja som underåring tvingades lämna landet och utnyttjades för att ta hand om sin farmor. Det hon har utsatts för är att jämställa med människohandel varför danska myndigheter hade en skyldighet att skydda hennes intressen när hon, fortfarande omyndig, återvände till Danmark. Danmarks beslut att inte återupprätta hennes uppehållstillstånd utgör således ett brott mot artikel 8.

Danmark anförde bl.a. följande. – Beslutet vilar på en rimlig avvägning mellan å ena sidan O:s intressen och, å den andra, statens intresse av en reglerad invandring. Utöver banden till Danmark har O också starka band till Kenya och Somalia, hon har familj där och pratar somaliska flytande. O har varit bosatt i Kenya under åren 1991 till 1995 och 2003 till 2005. På samma sätt som hennes fader tidigare kunnat resa med O till Kenya har inte något framkommit som tyder på att O:s mor, som varit bosatt i både Somalia och Kenya, inte skulle kunna resa in i dessa länder för att där utöva ett familjeliv med O. Avbrottet i O:s vistelse i Danmark var vidare resultatet av ett medvetet beslut av hennes föräldrar. Något som talar för att det skulle vara fråga om utnyttjande eller människohandel har inte framkommit. O hade tidigare blivit avstängd från flera skolor i Danmark på grund av disciplinära problem och enligt uppgift från hennes mor var syftet med att skicka henne till Kenya att hon skulle gå

i skola där, vilket emellertid aldrig blev av. O:s utbildningssvårigheter kan därför inte tillskrivas någon annan än henne själv och hennes föräldrar. Mot denna bakgrund kan det inte anses oproportionerligt att vägra återupprätta O:s uppehållstillstånd.

Europadomstolens bedömning

Europadomstolen konstaterar att vägran att återupprätta O:s uppehållstillstånd utgör ett intrång i både hennes privat- och familjeliv. O var alltså omyndig när hon ansökte om att få återförenas med sin familj i Danmark och för unga vuxna som ännu inte bildat en egen familj utgör förhållandet till föräldrarna och andra nära familjemedlemmar ett "familjeliv". Vidare måste alla sociala band mellan en etablerad invandrare (settled migrant) och det samhälle där denne lever anses utgöra en del av ett "privatliv" i artikel 8:s mening. Oavsett förekomsten av ett familjeliv utgör således en utvisning av en etablerad invandrare i vart fall ett intrång i hans eller hennes rätt till respekt för sitt privatliv. Intrång i privat- och familjelivet utgör ett brott mot artikel 8 om de inte kan rättfärdigas i enlighet med artikel 8.2 såsom varande i överensstämmelse med vad som är stadgat i lag, i syfte att uppnå någon av de där angivna målsättningarna, och bedöms nödvändigt i ett demokratiskt samhälle för att uppnå någon av dessa målsättningar.

I det aktuella målet är det ostridigt att den ifrågavarande åtgärden har stöd i nationell lag och har det legitima syftet att kontrollera invandringen. Huvudfrågan i målet är därför om intrånget kan anses vara nödvändigt i ett demokratiskt samhälle och således om de danska myndigheterna hade en skyldighet att återupprätta O:s uppehållstillstånd sedan hon varit i Kenya under mer än två år.

Europadomstolen noterar att O har sociala, kulturella och familjeband såväl i Danmark som i Kenya och Somalia. Europadomstolen erinrar emellertid om sin tidigare praxis vari framgår att det krävs mycket starka skäl för att berättiga en utvisning av en etablerad invandrare som O, som lagligen har tillbringat större delen av sin barn- och ungdom i värdlandet. Även om O visserligen inte riskerade utvisning utan att utestängas då hennes uppehållstillstånd hade upphört att gälla bedömer Europadomstolen att likaledes mycket starka skäl krävs för att inte återupprätta hennes uppehållstillstånd.

Europadomstolen noterar att även om den danska lagen i fråga hade tillkommit för att motverka att föräldrar skickade sitt barn till hemlandet för en mer traditionell uppfostran och därmed hade ett legitimt syfte, får barns rätt till respekt för privat- och familjeliv inte bortses ifrån. O hävdar att hon tvingats att lämna Danmark för att ta hand om sin farmor under två år, att hennes vistelse i Kenya hade varit ofrivillig, att hon inte hade några möjligheter att lämna flyktinglägret och att hennes fars beslut att skicka iväg henne inte hade varit till hennes bästa. Danska myndigheter avfärdade dessa argument med motiveringen att O var under sina föräldrars vårdnad vid den aktuella tidpunkten och att de således hade rätt att fatta beslut om hennes personliga omständigheter. Europadomstolen konstaterar att utövandet av föräldrars rättigheter visserligen utgör ett grundläggande inslag i familjelivet och att det normalt krävs att föräldrar avgör var ett barn ska bo och fattar olika beslut om begränsningar i ett barns frihet. Emellertid kan myndigheter, genom att respektera föräldrars rättigheter, inte bortse från ett barns egna intressen, inklusive hans eller hennes rätt till respekt för sitt privatliv. Den omständigheten att O haft mycket begränsad kontakt med sin mor under de senaste fyra åren kan bl.a. förklaras med praktiska och ekonomiska begränsningar och kan knappast leda till slutsatsen att de inte vill upprätthålla eller fördjupa sitt gemensamma familjeliv.

Avslutningsvis noterar Europadomstolen att O var 15 år gammal när hon skickades till Kenya och kunde, enligt då gällanden lagstiftning, fortfarande ha ansökt om ett uppehållstillstånd i Danmark om hennes uppehållstillstånd skulle upphöra att gälla. Genom den lagändring som genomfördes medan O fortfarande var i Kenya begränsades emellertid rätten till familjeåterförening till att enbart omfatta barn under 15 år i stället för som tidigare de under 18 år. O och hennes föräldrar kunde inte ha förutsett denna lagändring när hon reste iväg.

Mot denna bakgrund anser Europadomstolen att myndigheterna inte tagit tillräcklig hänsyn till O:s intressen när de vägrade att återupprätta hennes uppehållstillstånd och att det inte har gjorts en rimlig avvägning mellan hennes intressen och statens intresse av att kontrollera invandringen. Europadomstolen finner därför att det har skett en kränkning av artikel 8.